

TUDOMÁNYTÖRTÉNET

Negyven éve csatlakozott a Magyarhoni Földtani Társulat a Műszaki és Természet-tudományi Egyesületek Szövetségéhez*

*Dr. Szurovy Géza***

A II. Világháború befejezése után a legfontosabb feladat volt a háborús károk kiküszöbölése és az ország gazdasági vérkeringésének helyreállítása. A feladat végrehajtásában fontos szerep jutott a műszaki értelmiségnek. A jó munkához nélkülözhetetlen nyugodt légkör biztosítására szükségesnek látszott a magyar mérnökök és technikusok szakszervezetének létrehozása annál is inkább, mivel az új politikai helyzetben számos szakképzetlen, a műszaki értelmiséggel eleve szembenálló ember került vezető állásba. A koalíciós körülmények között még folytatták működésüket a korábbi politikai rendszer mérnököket tömörítő szervezetei, amelyeknek a megszüntetése szintén időszerűvé vált. 1945. január 18-án, tehát még a harcok teljes megszűnése előtt, megalkult a Magyar Mérnökök és Technikusok Szabad Szakszervezete (MMTSZSZ).

Bár a szakszervezet elsődleges feladatát: az újjáépítés előmozdítását, valamint a műszaki értelmiség érdekvédelmét kielégítően ellátta, a politikai vezetés mégis úgy határozott, hogy tagjait munkahelyüknek megfelelően át kell irányítani az iparági szakszervezetekbe, az MMTSZSZ-t pedig fel kell számolni.

Az MMTSZSZ 1948. június 26—27-én tartotta II. kongresszusát. Ezen állást foglalt a szakszervezetek ipari átszervezésével kapcsolatban és megtette az áttérés előkészítéséhez szükséges intézkedéseket.

A háborút követő két évtizedben a magyar politikai vezetés igyekezett minden tekintetben a szovjet példát követni és ahhoz alkalmazkodni. Sok és sokféle szervezet alakult a Szovjetunióban működő hasonló szervezetek mintájára, tekintet nélkül a két ország sok szempontból eltérő viszonyaira. Az intézkedések célja a több politikai pártból (Független Kisgazda Párt, Szociáldemokrata Párt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt) álló koalíció felszámolása, az egypárt-rendszer bevezetése és ezen keresztül a proletárdiktatúra megerősítése volt. Sajnálatos módon a proletárdiktatúra a helytelenül értelmezett demokratikus centralizmuson keresztül ahelyett, hogy széles körű demokratikus befolyást biztosított volna a nép számára, egy hatalomra éhes csoportosulás gátlás nélküli személyi diktatúrájává fajult, ami az ország egészségesen induló fejlődését évtizedekre visszavetette.

* Elhangzott a Tudománytörténeti Szakosztály 1988. május 16-iki ülésén.

** 1022 Budapest II., Bimbó út 41.

Ilyen körülmények között alakult meg 1948. június 29-én az MMTSZSZ közreműködésével — szinte annak jogutódjaként — a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége (MTESZ).

Az országban az idő tájt működő, mintegy 9500 tagot számláló 12 tudományos egyesületet felszólították, hogy az 1948. június 29-én tartandó alakuló ülésen jelentsek be csatlakozásukat a megalakuló MTESZ-hez. A bejelentés sorrendjében az alábbi egyesületek csatlakoztak:

Magyar Elektrotechnikai Egyesület, Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület, Építészek Szövetsége, Munkatudományi és Racionalizálási Társaság, Magyarhoni Földtani Társulat, Új Építészek Köre, Magyar Bőrtéchnikusok Tudományos Egyesülete, Magyar Csillagászati Egyesület, Magyar Kémikusok Egyesülete, Hidrológiai Egyesület,* Magyar Kinotechnikai Társaság, Rövidhullámú Adók Egyesülete.

A Magyarhoni Földtani Társulat csatlakozását dr. VADÁSZ Elemér elnök egyetértésével dr. SZUROVY Géza titkár jelentette be, hangsúlyozva, hogy az MFT az MTESZ-től további tudományos működésének biztosítását, illetve fokozását, nemzetközileg elismert folyóiratának, valamint kiadványainak fenntartását és kiadásának biztosítását várja.

A csatlakozó nyilatkozatok elhangzása után az MMTSZSZ főtitkár-helyetese ismertette az MTESZ alapszabályait.

Az alapszabály 2. paragrafusa részletesen leírja a Szövetség céljait és feladatait. Röviden összefoglalva: a műszaki tudományok és természettudományok továbbfejlesztésének magas fokú társadalmi síkon való megszervezése, a szakaszok fejlesztése, kapcsolatok felvétele és fenntartása külföldi műszaki egyesületekkel, részvétel külföldi kongresszusokon és ilyenek szervezése Magyarországon, részvétel az ösztöndíjakat kiosztó bizottság munkájában, pályatételek kiírása, jutalomérmék és díjak alapítása, a műszaki és tudományos oktatás, valamint továbbképzés társadalmi megvitatása, magasabb fokú továbbképző tanfolyamok rendezésében való részvétel, együttműködés a kutatást irányító szervekkel és munkájuk társadalmi támogatása, részvétel a műszaki és természettudományi dokumentáció, könyvszolgálat és könyvkiadás megszervezésében, illetve végrehajtásában, a tagegyesületek munkájának és működésének összehangolása, valamint felügyelete, újítások, ésszerűsítések előmozdítása stb.

Az MTESZ-t létrehozó MMTSZSZ működése 1949. május 31-ével véget ért. A záróértekezletet 1949. június 18-án tartották meg. „A mérnökök és technikusok szakszervezete elvégezte feladatát” (3). Tiszviselőinek jelentős része az MTESZ keretében folytatta munkáját.

Az MTESZ alapítása óta eltelt 40 év jelentős eredményeket hozott Társulatunk életében is. Sajnos a nagy nekilendüléseket szinte törvényszerűen megtorpanások követik. Ennek talán az az oka, hogy a sikerek elvonják a figyelmet a lassan-lassan felgyülemelő gondoktól — az önelégültség pedig rossz tanácsadó. Majd a gondok szaporodása a legsürgősebb feladatok megoldására összpontosíttatja az erőfeszítéseket, a hosszú távú tervezés és fejlesztés hátrányára. A hatvanas–hetvenes években bekövetkezett fellendülésben számos

* Dr. DOBOS Irma vizsgálódásai szerint dr. MOSONYI Emil helytelenül jelentette be a Hidrológiai Egyesület csatlakozását, mivel az akkor Magyarhoni Földtani Társulat szakosztályaként működött, bár nagy szakosztályi létszáma és önálló kiadványa miatt mindig is önállóskodásra törekedett. A Hidrológiai Szakosztály 1949. január 26-án tartott összejövetelén határozta el az önálló Magyar Hidrológiai Társulat megalakulását, amit a Magyarhoni Földtani Társulat 1949. február 11-én tartott közgyűlésén tudomásul vett. Az MHT dr. VITALLIS Sándor elnökletével ezután csatlakozott önálló egyesületként az MTESZ-hez.

kellőképpen át nem gondolt folyamat is szerepet játszott, aminek az árát most meg kell fizetni. A súlyosbodó gazdasági körülményekkel az MTESZ-nek és keretein belül Társulatunknak is szembe kell néznie. Éppen ezért talán helyénvaló lenne a szervezet egyszerűsítése, az egyre nagyobb mérvű elaprózódás összevonások útján történő felszámolása és az anyagi erőforrásoknak a legfontosabb célokra összpontosított felhasználása.

Az évforduló ünnepén sem feledkezhetünk meg az elkövetkező hétköznapiakról. Számba kell vennünk az elmúlt negyven év eredményeit és hibáit egyaránt, hogy a jövőben fokozhassuk az eredményeket és elkerülhessük a hibákat!

Irodalom

1. NÉMETH József: A műszaki értelmiség a felszabadulás után (1945–1948). Értekezések a történeti tudományok köréből. 95. sz. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982. pp. 181–187.
2. Dr. NÉMETH József: A műszaki értelmiség három évtizedes harca a szocialista Magyarországiért. II. kötet (1948–1978). MTESZ kiadvány. Budapest, 1979. pp. 41–47.
3. Szabad Nép. 1949. június 28.

A kézirat beérkezett: 1989. III. 27.